

Bůh je taneční trio

Čtení: 2. Samuelova 6, 12-22

Základ kázání: 1J 4, 7-18

Benjamin Roll, 4. 6. 2023

0

Boha nikdy nikdo neviděl! Přesto starověcí Židé svědčili o tom, že Ho poznali při vysvobození z Egyptského otroctví, při budování Izraele a vůbec v celém stvoření.

Boha nikdy nikdo neviděl! Přesto král David tančil jako pomínutý, když pochopil, že se králem nestal z vlastních sil, ale díky požehnání.

Boha nikdy nikdo neviděl! Přesto Ježíšovi učedníci a učednice po Velikonocích svědčili o vzkříšení a o tom, že právě v Kristu se s Bohem setkali.

Boha nikdy nikdo neviděl! Přesto apoštolové dokázali promlouvat k mezinárodnímu davu všem srozumitelně, posílení Boží silou, kterou nazvali Duch svatý.

Boha nikdy nikdo neviděl! Přesto jsme přišli do kostela, část našeho sboru sem, část na pobytu v Herlíkovicích, část křesťanů v Česku, a zbytek po celém světě.

Sám pojem Bůh je příliš úzký a nedokonalý. Církevní otcové však dokázali geniálně formulovat, že Bůh se živě projevuje a přesahuje naše schopnosti ho vystihnout.

I

Dnes si tyto formulace připomínáme. Slavíme Trojiční neděli a tak je na místě pustit se do složité úvahy, která stojí v samém jádru křesťanské víry. Jak je to s tím naším Bohem? Je tedy jeden, anebo tři?

Pravověrná odpověď zní: je jeden Bůh ve třech osobách. Tři osoby sdílejí jednu podstatu. A podle reformátora Martina Luthera nezbyvá našemu rozumu nic jiného než se před tímto faktem sklonit. Já však věřím, že něco přece jen zbývá. Rozum je totiž také Boží dar, který v tomto případě umožňuje do důsledku domyslet, co víra v trojjediného Boha znamená. Co se Boží Trojicí chce vlastně říct.

II

Trojice umožňuje mluvit o pestrosti a živosti Božího působení.

Boha totiž poznáváme jako toho, kdo tvoří a dává život. Toho kdo ukazuje ke svobodnému odpovědnému žití. Kombinuje přísnost Zákona a náruč bezpodmínečné lásky. Proto mu tradičně říkáme Bůh-Otec.

Boha ale poznáváme také jako Ježíše Krista, který vracel lidi do společnosti, dával jim druhou šanci, nebál se konfliktu s mocnými a ukazoval, že Boží království-Boží vůle spočívá v odpuštění a lásce k bližnímu. Jeho jednání, učení, smrt a vzkříšení ukázaly Ježíše v takové jednotě a souhře s Bohem-Otcem, že se mu dá říkat Bůh-Syn.

Boha však poznáváme i jako živoucí sílu, která nás provází, probouzí naše obdarování a pomáhá porozumění s druhými lidmi. Vede ke smíření a aktivnímu životu. Tato síla není vidět a přitom je zvláště přítomná a osobní. A tak jí můžeme říkat Bůh-Duch. Duch svatý.

III

Trojice však umožňuje rozpoznat i skutečnost, že tyto projevy Boží moci jsou skutečně propojené, sdílené, jednotné. V samotné Boží podstatě je zakotveno živé společenství. To je zajímavé. Věříme v jednoho Boha. Ale uvnitř tohoto jednoho Boha probíhá dialog, vztah. Uvnitř Boha je přítomná otevřenost k druhému, jinému.

Bohužel se mluvení o Bohu často stává nástrojem útlaku. Falešný obraz Boha jakožto despotického vládce a patriarchy se v dějinách opakovaně stává záštitou všech autoritářů a nespravedlivých systémů založených na hierarchické struktuře s jedním vládcem nahoře. Prý dle Božího vzoru. Když však domyslíme křesťanské učení o Trojici do důsledku, vyjde nám zásadně jiný obraz: Bůh není osamocený autoritář a monarcha. Bůh je pestrobarevný proud živých vztahů. Bůh je společenství lásky a svobody. Řekl bych po vzoru některých teologů, že základem bytí je tanec. Bůh je vlastně taneční trio, které přitančilo k nám lidem a opakovaně nás vyzývá, abychom se ze své pohodlné pózy dali do pohybu. Do tance.

IV

Je to jistě stále jen nedokonalý pokus lidsky uchopit neuchopitelné. Ale myslím, že církevní otcové v prvních staletích našeho letopočtu trojičním učením vykročili opravdu revolučním směrem. Dominantní představa božství v tehdejší řecké filosofii byla totiž jakási nehybná dokonalá jednota. Křesťané inspirováni Starým i Novým zákonem vnesli do filosofického přemýšlení o Bohu život, svobodu a pluralitu.

Zároveň se však učení o Trojici samo brání jakékoli rozbředlosti. Ona starocírkevní vyznání vznikla totiž zejména proto, aby vyřešila otázku božství Ježíše Krista. Jeho příběh byl impulzem vzniku křesťanství a je tedy zároveň mírou všeho našeho přemýšlení o Bohu.

Tajemné náboženské zkušenosti s posvátnem, které člověka někdy zaskočí a zahltní pocitem bázně i a úctou k nezměrné moci si člověk může vykládat všelijak. Lecjaké hrozivé činy lidé opakovaně obhajují Boží vůlí či působením Ducha svatého. Důraz na Krista nás však upozorňuje: Duch svatý je jen natolik Božský, nakolik je v souladu s intencí Ježíše Krista, nakolik je Duchem Kristovým. Zákony a vůlí Boha-Otce se můžeme dnes ohánět jen natolik, nakolik neodporují Ježíšovým kázáním a jednáním.

Bůh se nedá uchopit v pojmovém myšlení, Bůh se dá jen vytušit a zažít v příbězích. Ze všeho nejlépe v příběhu Ježíše Krista. Ten je mírou pro všechna další i všechna starší vyprávění o Bohu. Bůh je sice ještě nekonečně víc, ale klíčem k výkladu všech našich zkušeností s ním je Ježíšův příběh. Evangelista Jan na jiném místě píše: *„Boha nikdy nikdo neviděl, jednorozený Syn, který je v náruči Otcově, ten jej vyličil.“*

V

Právě pro tuto skutečnost je však jeden pojem pro vystižení Boží podstaty přece jen docela vhodný. Je to ten z dnešního čtení, kde jsme slyšeli: *„Bůh je láska.“* Jenomže i pojem láska je dobrý jen do té míry, do jaké je sám nevysvětlitelný a neuchopitelný. O lásce se nedá mluvit abstraktně bez návaznosti na proces či dynamiku milování a milovanosti. Láska nestojí mimo nás, odkud se občas vynoří. Láska je vždy konkrétní a

vždy v konkrétním vztahu. Bůh je láska, protože je absolutní láskou k člověku, ke světu. Ke každému z nás. „*Bůh tak miloval svět...*“, slyšeli jsme z Písma. Ta láska však začíná už uvnitř Boha a i proto je nápomocné mluvení o Trojici. Milující Otec-Stvořitel poslal milovaného Syna-Spasitele mezi nás a jako milování samo je v Duchu-utěšiteli přítomen v nás.

Tu nezměrnou obsáhlost Boží lásky nelze vyjádřit jedním pojmem a proto teologové jako pomůcku a oporu rozvinuli toto složité a fascinující Trojiční učení. Veškerá učenost a teologizování však navzdory strhující jazykové hře nemůže nahradit životnost biblických vyprávění. Lidská snaha uzavřít Boha do pojmů a dogmatických formulí je stejně marná jako snaha Boha nakreslit, vysochat, nebo mu určit vyhrazené prostory. Duch vane, kam chce. Ale slyšeli jsme, že on chce vát zejména tam, kde se lidé navzájem milují – to znamená tam, kde si vzájemně přejí dobro, neponižují se a dokážou žít spolu ve vzájemném respektu. Bůh je jednotné, živé společenství lásky a chce, abychom i my aspoň trochu uměli láskyplná společenství vytvářet.

VI

Právě o to se snaží církev, i když nám to moc nejde. A tak alespoň vyprávíme. Vyprávíme ty staré příběhy o Bohu, o tom jak se mu znovu a znovu zželelo lidí, takže znovu a znovu přicházel mezi nás.

Věřím, že stále přichází. Někdy ho vnímám víc jako přísného byt' milujícího rodiče, jindy jako bratra, u kterého vždy najdu zastání a který je ochoten za mě položit i svůj život a jindy zase jako přítomnou sílu, která mě nese a dodává odvahu do života i smysl mému jednání.

Ve výjimečných chvílích můžeme myslím všichni zakoušet i skutečnost, že základem světa není ani jeden absolutní panovník, ani nějaký nehybný stabilní kámen, ale roztančené společenství radosti a lásky, které i nás zve k sobě do kruhu. Tak se nechme pozvat a vytvářejme radostná společenství i tady mezi sebou. *Boha nikdy nikdo neviděl*, ale je to taneční trio, které nejvíce jásá, když se necháme strhnout a tak jako král David se i my pustíme do tance.